

မြန်မာ/ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်- ရိုဟင်ဂျာများ၏ ဘာသာစကား၊ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုနှင့် ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသလက္ခဏာများ ပျောက်ဆုံးလျက်ရှိနေကြောင်း ဖော်ထုတ်ထားသည့် အစီရင်ခံစာအသစ်

ဤအစီရင်ခံစာသစ်တွင် ရိုဟင်ဂျာဘာသာစကားနှင့် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုများ ဆုံးရှုံးနေမှုများအပါအဝင် “ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု” နှင့်ပတ်သက်ပြီး အသေးစိတ် အချက်အလက်များကို ထုတ်ဖော်ရေးသားထားပါသည်။

(ကော့စဘာဇား၊ နိုဝင်ဘာ ၁၆ ရက်၊ ၂၀၂၂ ခု) ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံနှင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရိုဟင်ဂျာများက “ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု” ကဲ့သို့ ရာဇဝတ်မှုမြောက်သည့် ၎င်းတို့၏ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကားများ ဆုံးရှုံးစွာ ထိခိုက်ပျက်စီးဆုံးရှုံးနေကြရကြောင်း ကော့စဘာဇား အခြေစိုက် ရိုဟင်ဂျာ ဘာသာစကား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး စီမံကိန်း (Rohingya Language Preservation Project) မှ ဒီကနေ့ ထုတ်ပြန်သည့် အစီရင်ခံစာသစ်တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

“သူတို့က ကျွန်ုပ်တို့၏ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကားကို ရှေးဦးစွာ ပစ်မှတ်ထားခဲ့သည်

(မြန်မာနှင့်ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နိုင်ငံတွင် ကျွန်ုပ်တို့ရိုဟင်ဂျာများ၏ ဘာသာစကား၊ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုနှင့်

ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသလက္ခဏာများ ခြိမ်းခြောက်မှုခံနေရကြောင်း)” ဆိုသည့် စာမျက်နှာ (၅၄) မျက်နှာပါသည်။

အဆိုပါ သုတေသနစာတမ်းကို ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဇူလိုင်လမှ ဒီဇင်ဘာလအတွင်း ရိုဟင်ဂျာဦးဆောင်သည့် ပူးပေါင်းသုတေသနအဖွဲ့က ထုတ်ဖော်ရေးသားခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ရိုဟင်ဂျာဘာသာစကားသည် ရိုဟင်ဂျာယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝိသေသလက္ခဏာတွင် အဓိကအရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေကြောင်း၊ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံနှင့် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းတွင် ရိုဟင်ဂျာဘာသာစကားနှင့် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုများကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် လိုအပ်နေကြောင်း စသော အရေးကြီးသည့် တွေ့ရှိချက်သစ်များကို အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

“မြန်မာနိုင်ငံသည် ရိုဟင်ဂျာများအပေါ် ဘာသာစကားနှင့် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု အပါအဝင် ‘ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု’ ဆိုသည့် ရာဇဝတ်မှုမြောက်လုပ်ဆောင်မှုများကို ဆယ်စုနှစ်ချီကြာအောင် ဆင်နွှဲလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်” ဟု အစီရင်ခံစာကို ဦးဆောင်ရေးသားသူ ဖြစ်သည့် ရိုဟင်ဂျာဘာသာစကား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး စီမံကိန်း၏ ညှိနှိုင်းရေးမှူး မေယုအာလီက ဆိုပါသည်။ “ရိုဟင်ဂျာလူမျိုး၏ ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသလက္ခဏာများ ဖျက်ဆီးခြင်းမှ ခုခံကာကွယ်သည့်အနေဖြင့် ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးနှင့်

ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ အစိုးရများက ရိုဟင်ဂျာဘာသာစကားနှင့် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုများ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးကို ဝိုင်းဝန်းကူညီသင့်ပါတယ်” ဟု သူက ထပ်လောင်းပြောကြားပါသည်။

မြန်မာစစ်အစိုးရက ရိုဟင်ဂျာများကို အကြမ်းဖက် သတ်ဖြတ်ခဲ့ရုံမျှသာမက ဆယ်စုနှစ်ချီ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများကို ရိုဟင်ဂျာတစ်မျိုးသားလုံးအား သုတ်သင်ရှင်းလင်းရေး ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် မည်ကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်လာခဲ့သည်ကိုလည်း ယခုအစီရင်ခံစာတွင် အသေးစိတ် ဖော်ပြထားပါသည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်အစိုးရမှလည်း ရိုဟင်ဂျာများ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ပွဲလမ်းသဘင်များ ဆင်နွှဲခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း၊ ရိုဟင်ဂျာလူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ဦးဆောင်လှုပ်ရှားမှုများကို ကန့်သတ်ခြင်း၊ ရိုဟင်ဂျာ စာသင်ကျောင်းများအား ပိတ်ပင်ခြင်း၊ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ ဒုက္ခသည်စခန်းရှိ လူဦးရေတစ်သန်းကျော်သော ရိုဟင်ဂျာဒုက္ခသည်များအပေါ် လွတ်လပ်စွာ သွားလာခွင့် ကန့်သတ်ခြင်းများကြောင့် ရိုဟင်ဂျာရိုးရာယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကားများအပေါ် လွှမ်းမိုးချုပ်ချယ်မှုများ ပိုမိုဆိုးဝါးစေခဲ့ပါသည်။

ယဉ်ကျေးမှုကို အမြစ်ပြတ်ချေမှုန်းခြင်း၊ ဘာသာရေးထုံးတမ်းအစဉ်အလာ ကျင့်သုံးမှုများနှင့် ဘာသာရေးကျောင်းများကို ပိတ်ပင်တားဆီးခြင်း၊ ဘာသာစကားကို နှိမ်နှင်းခြင်း၊ ရိုးရာပွဲတော်များ ဆင်နွှဲခြင်းကို တားမြစ်ခြင်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံများကို ဖျက်ဆီးခြင်းများသည် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု (ဂျီနိုဆိုဒ်)၏ အစိတ်အပိုင်းတွင် အကျုံးဝင်ပါသည်။

၁၉၄၄ ခုတွင် ရှေးနေ Raphael Lemkin က "ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု" မှာ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု(ဂျီနိုဆိုဒ်)ဆိုသည့် ရာဇဝတ်မှု၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည်ကို တရားဝင် သဘောထားတစ်ခုအနေဖြင့် အဆိုပြုခဲ့သော်လည်း ထိုအချိန်က နိုင်ငံရေး အကြောင်းပြချက် အမျိုးမျိုးကြောင့် ၁၉၄၉ ဂျီနီဗာပဋိညာဉ်စာချုပ်တွင် ထည့်သွင်းခဲ့ခြင်း မတွေ့ရှိခဲ့ချေ။ "ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု" ကို လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ ထူးခြားသော ယဉ်ကျေးမှုဂုဏ်အင်္ဂါများကို ဖျက်ဆီးရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ထိုလူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အမွေအနှစ်၊ ပိုင်ဆိုင်မှုများနှင့် ရိုးရာထုံးတမ်းကျင့်သုံးမှုများကို ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ဖျက်ဆီးခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ရိုဟင်ဂျာဦးဆောင်သည့် ပူးပေါင်းသုတေသနအဖွဲ့မှ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသော ဤအစီရင်ခံစာသစ်တွင် ရိုဟင်ဂျာ သုတေသနအဖွဲ့ဝင် ၂၃ ဦး၏ စိတ်ကူးယဉ်၊ စီမံချက်နှင့်အညီ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ခြင်းအနေဖြင့် အမျိုးသမီး (၁၄၈) ဦးနှင့် အမျိုးသား (၁၃၇) ဦး၊ စုစုပေါင်း (၂၈၅) ဦးတို့အား တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများတွင် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ၊ ကော့စ်ဘဇားနှင့် Bhasan Char ကျွန်းရှိ ဒုက္ခသည်စခန်းများမှ ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်များ၊ ဟိန္ဒူဘာသာဝင်များနှင့် ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်များ အားလုံးပါဝင်ခဲ့ကြပါသည်။

ဘာသာစကား သုံးနှုန်းမှုနှင့်ပတ်သက်ပြီး တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ရာတွင် ဖြေဆိုသူအများစု (၉၉ ရာခိုင်နှုန်း) က ရိုဟင်ဂျာဘာသာစကားမှာ သူတို့၏ မူလဘာသာစကားဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြကြပြီး၊ (၁ ရာခိုင်နှုန်း) ကမူ ဗမာ-ဘင်္ဂါလီ ဘာသာစကား ဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြကြပါသည်။ ဖြေဆိုသူအများစု (၈၆ ရာခိုင်နှုန်း) မှာ ဘင်္ဂါလီ၊ စစ်တကောင်းစကားများနှင့် ရောနှောအသုံးပြုကြပြီး၊ (၁၄ ရာခိုင်နှုန်း) က သူတို့၏ နေ့စဉ်ဘဝတွင် ရိုဟင်ဂျာစကားသာ စင်စစ်အသုံးပြုနေကြောင်း အစီရင်ခံစာတွင် တွေ့ရှိရပါသည်။

ရိုဟင်ဂျာသုတေသီများက ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် ဒုက္ခသည်စခန်းရှိ ရိုဟင်ဂျာဒုက္ခသည်များမှ သူတို့၏ အလေးနက်ဆုံး စိုးရိမ်စရာများကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ရာ ဖြေဆိုသူ (၁၇ ရာခိုင်နှုန်း) က ရိုဟင်ဂျာ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကားကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းမှာ ကြီးမားသော စိုးရိမ်ပူပန်မှုတစ်ခုဖြစ်သည်ဟု ဖြေဆိုထားကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဘာသာစကားနှင့် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုများ စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်းရေးမှာ ပညာရေး (၁၅ ရာခိုင်နှုန်း)၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု (၁၂ ရာခိုင်နှုန်း)၊ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် အမိုးအကာ (၆ ရာခိုင်နှုန်း) စသည့် လိုအပ်ချက်များထက် ပိုပြီး အရေးကြီးကြောင်း ဖြေဆိုသူအများစုက အဆင့်သတ်မှတ်ထားကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ အဆိုပါ စစ်တမ်းရလဒ်များကို သုံးသပ်ကြည့်မည်ဆိုပါက တွေ့ဆုံမေးမြန်းခံရသူ ရိုဟင်ဂျာ (၉၈ ရာခိုင်နှုန်း) သည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် ဒုက္ခသည်စခန်းများတွင် သူတို့၏ မူလဘာသာစကား ပျောက်ဆုံးနေခြင်းနှင့် ရင်ဆိုင်နေရကြောင်း ပြောဆိုကြသည်မှာ အံ့အားသင့်ဖွယ်ရလဒ် မဟုတ်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

ရိုဟင်ဂျာ သုတေသနအဖွဲ့က ရိုဟင်ဂျာဘာသာစကား ဆုံးရှုံးနေခြင်းအပေါ် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု၌ ပါဝင်သူများသည် မည်သို့ ခံစားရကြောင်း နောက်ဆက်တွဲ ရင်ဖွင့်မေးခွန်းကိုလည်း မေးမြန်းခဲ့ပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုကို ဖြေကြားရာတွင် (၃၈ ရာခိုင်နှုန်း) က ဝမ်းနည်းကြောင်း ရင်ဖွင့်ကြပြီး၊ (၃၄ ရာခိုင်နှုန်း) က စိတ်ပျက်ခြင်း၊ စိတ်ထိခိုက်ခြင်း သို့မဟုတ် စိတ်ဆိုးခြင်းတို့ကို တုန့်ပြန်ကြပါသည်။ (၁၉ ရာခိုင်နှုန်း) ကမူ စိုးရိမ်ပူပန်မှုနှင့် ကြောက်ရွံ့မှုများကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုကြပြီး၊ (၅ ရာခိုင်နှုန်း) မှာ စိတ်ဆိုးဒေါသထွက်မှုနှင့် စိတ်ပျက်အားငယ်မှုတို့ကို ဖော်ပြကြပါသည်။

ဤအစီရင်ခံစာတွင် အနာဂတ်မှာ ရိုဟင်ဂျာဒုက္ခသည်များ မြန်မာနိုင်ငံသို့ အိမ်ပြန်လာသည့်အခါ ဘာသာစကား၊ ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသလက္ခဏာနှင့် လူ့အခွင့်အရေး စသည်တို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် ရင်ဆိုင်မှုများအပေါ် ရိုဟင်ဂျာများ၏ အမြင်များကို မီးမောင်းထိုးပြထားပါသည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခံရသူ (၆၁ ရာခိုင်နှုန်း) က သူတို့၏ ဘာသာစကား ရောနှောပြောင်းလဲသွားမည်ဆိုပါက မြန်မာနိုင်ငံတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများနှင့် ပဋိပက္ခများ ယခင်ကထက် ပိုပြီး ရင်ဆိုင်ရနိုင်ကြောင်း ထင်မြင်ကြပြီး၊ (၂၁ ရာခိုင်နှုန်း) က ရိုဟင်ဂျာနိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ကို ပိုပြီး ငြင်းဆိုရာ ရောက်နိုင်ကြောင်း ထင်မြင်ကြပါသည်။ (၁၂.၃ ရာခိုင်နှုန်း) က ဘာသာစကားနှင့် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု ပြောင်းလဲမှုများကြောင့် မြန်မာအစိုးရက ရိုဟင်ဂျာများကို ထပ်မံ မောင်းထုတ်နိုင်ကြောင်းကိုလည်း ယူဆကြပါသည်။

ရိုဟင်ဂျာများက ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံမှ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကားကို ပေါင်းစည်းရောနှော လက်ခံလိုက်မည်ဆိုပါက မြန်မာစစ်အစိုးရ၏ မဟုတ်မမှန်သည့် "တရားမဝင် ခိုးဝင်လာသည့် ရိုဟင်ဂျာများ" စွပ်စွဲချက်မှာ မှန်ကန်သလိုလို ထင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဖြေဆိုသူများက သူတို့၏အမြင်ကို မျှဝေခဲ့ကြပါသည်။

နောက်ဆုံးတွင် ရိုဟင်ဂျာဦးဆောင်သည့် သုတေသနအဖွဲ့က ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံရှိ ဒုက္ခသည်စခန်းများတွင် ရိုဟင်ဂျာ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးဌာန တစ်ခု အမြဲတမ်း တည်ရှိရန် လိုအပ်မယ်ထင်ပါသလားဟု တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ရာ မေးမြန်းခံရသူ (၉၀ ရာခိုင်နှုန်း) က အဆိုပါ အကြံပြုချက်မှာ "အလွန်အရေးကြီး" ကြောင်း ပြောဆိုကြပြီး၊ (၉ ရာခိုင်နှုန်း) ကမူ "အတော်အတန် အရေးကြီး" ကြောင်း ထင်မြင်ချက် ပေးကြပါသည်။

အစီရင်ခံစာတွင် မြန်မာအမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ (NUG) ၊ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်အစိုးရ၊ နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းနှင့် ရိုဟင်ဂျာများအတွက် အကြံပြုချက် (၂၅) ခုကျော်ကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။ ရိုဟင်ဂျာ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ကို ချက်ချင်း ဖော်ဆောင်ပေးရန်နှင့် ရိုဟင်ဂျာကို မြန်မာနိုင်ငံက တရားဝင်လူမျိုးစုအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန် မြန်မာအမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ (NUG)ကို တောင်းဆိုထားပါသည်။ ထို့အပြင် ရိုဟင်ဂျာယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကားကို ရေရှည်ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးအတွက် ရိုဟင်ဂျာအမျိုးသားပြတိုက် တစ်ခုကို မြန်မာနိုင်ငံထဲတွင် တည်ဆောက်ထောက်ပံ့ရန်ကိုလည်း NUG အစိုးရအား အစီရင်ခံစာတွင် တောင်းဆိုထားပါသည်။

ရိုဟင်ဂျာဒုက္ခသည်များ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ပွဲလမ်းသဘင်များ ဆင်နွှဲခြင်း၊ လွတ်လပ်စွာ သွားလာခွင့်၊ ပညာရေးနှင့် အလုပ်အကိုင် လုပ်ကိုင်ခွင့်များအပေါ် အကန့်အသတ်များ အဆုံးသတ်ရန် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်အစိုးရကိုလည်း အစီရင်ခံစာတွင် တောင်းဆိုထားပါသည်။

“ရိုဟင်ဂျာတို့မှာ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး အပါအဝင် ပံ့ပိုးကူညီမှုများ အရင်ကထက် ပိုမိုလိုအပ်နေပြီ” ဟု အစီရင်ခံစာကို ဦးဆောင်ရေးသားသူ ဖြစ်သည့် ရိုဟင်ဂျာဘာသာစကား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး စီမံကိန်း၏ ညှိနှိုင်းရေးမှူး မေယုအာလီက ဆိုပါသည်။

ဆက်သွယ်ရန်၊

မေယုအာလီ

ရိုဟင်ဂျာဘာသာစကား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး စီမံကိန်း၏ ညှိနှိုင်းရေးမှူး

အီးမေးလ်: mayyuali@gmail.com

ဖုန်း - +၁ (၆၁၃) ၇၁၇-၁၀၀၂ (အင်္ဂလိပ်၊ မြန်မာ၊ ရိုဟင်ဂျာဘာသာစကား)

Twitter: @AliMayyu

အန်ဒရူး ရိုက်လေး

ရိုဟင်ဂျာဘာသာစကား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး စီမံကိန်း၏ နိုင်ငံတကာ အထူးအကြံပေးအရာရှိ

အီးမေးလ်: andrewkyleriley@gmail.com

ဖုန်း - +၃၄ ၆၀၅ ၃၈ ၈၇ ၃၃ (အင်္ဂလိပ်)

Twitter: @andrewkyleriley